„ЗАСТАВА“ излази четирпута у недељи и то: уторником, четвртком, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „
За Србију:
(у сребру.)
На годину 120 гроша, на пола године 60 гр.
На четврт године 30 гроша чарш.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а пред плата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже“

БРОЈ 34. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 29. ФЕБРУАРА (12. МАРТА) 1876. ГОДИНА XI.

РУСКИ ЦАР И ЦРНОГОРСКИ КНЕЗ.

Две су славенске државе на свету, које су самосталне, независне: огромна Русија и мајушна Црна Гора. Обе државе имају велики значај по решење источног, а наиме српског питања на балканском полуотоку. Русија би, ако т. ј. спрам српског народа добре намере има, имала више негативну улогу, да спречи, или сузбије мешање велесила, које би Турској помоћи, или хришћанским народима одмоћи хтеле. Црна Гора је мала, али довољна Архимедова тачка за наслон полуге, којом би се Турска из основа кренула и из Европе у Азију пребацила.

У овом важном, у овом одсудном часу, кад се „снег отапа“ и кад ће да сине кобно пролеће, које ће да српском народу буде последње од досадањи несретни, или прво од потоњи сретнији, да бацимо особени поглед на Русију и Црну Гору, и на њин одношај према српском народу.

Србију сад изпуштамо из вида не за то, што би она по решење српског питања имала мање важности од Црне Горе, пошто се без суделовања Србије то питање и не би могло успешно решити, него једно с тога, што смо уверени, да она не би ни могла, ни смела, ни хтела заостати иза Црне Горе, кад би ова рат противу Турске одпочела; друго што тако изгледа да је Србија, т. ј. кнез и влада јој, посланством Ранка Алимпића Црној Гори набацила, и њој на одлучно решење оставила питање рата с Турском, ма да и за то само, да у случају затезања или мировање Црне Горе са себе скине одговорност пред српским народом и потомством; а напоследку треће и за то, што ствари заиста тако стоје: да је на Црној Гори да рат заподене, не само за то, што је она самостална, те то са више слободе, и омање ризике учинити може, него и с тога, што се устанак на њеној граници разгорео, и што би Србија сад, хтела не хтела, за њом поћи морала. Црној Гори напоследку Русија и политично, и преко мора географски, ближе стоји.

Проговорићемо дакле коју о Русији и Црној Гори, или пошто су у обојим земљама владаоци више мање неограничени, о руском цару и црногорском кнезу.

Речи истина нису „бомбе“, на које се и сами Наполеони морају да осврну, али ми и не уображавамо себи, да би наше речи кадре биле допрети онамо, куда тешко да допире и јаук толике сиротиње српске, ми не говоримо цару него о цару руском, и то црногорском кнезу и српском народу.

Зајиста је тешко прозрети руску политику, особито спрам истока и српског народа. Из тога пак још несљедује, да та политика мора бити премудра или спасоносна, за то само, што је руска, што је политика велемоћнога цара. Историја нам, и то најближа сведочи, да се и најмудрији и најмоћнији цареви обманути, да и највећи државници погрешити могу, шта више и да се морају спотаћи, чим скрену с правога пута. Није ли цара Наполеона надмудрио најпре Кавур, а после Бизмарк?

Кад је то било могуће, зар није могуће, да Бизмарк нарочито у договору с другим ким надмудри Русију, руске државнике, руског цара. Није ли најмоћнији цар свога времена Никола I. надмудрен, обманут био? Ни је ли и сам данашњи руски цар још као царевић то за свога отца на постољу Собијескове статује признао? Што је дакле у опште, и за руске цареве могуће, зар да није могуће за руског цара Александра II.?

Да видимо је ли вероватно, што је могуће?

Три „северна“ цара склапају на скоро после француско-немачког рата, год. 1872 у Берлину савез за „мир“. Коме је тај „мир“ највише требао? Зар Русији после двадесетогодишњег одмора, и после таког рата у Европи, који је пореметио не само равнотежу, него и тежиште Европе? Никако. Да је то, Русија не би у исти ма водила у Азији ратове, који би је лако са Енглеском у сукоб довести, а тим мир саме Европе на коцку метути могли.

„Мир,“ или правије рећи, сигурност трајања мира за неко време требало је Пруској и Аустро-Угарској, оној да савлада унутрашњу, како црквену, тако и „партикуларистичну“ борбу и тежњу, овој да утврди свој нов дуалистични сустав државни, и у обште да се опорави и окрепи. Где се пре свега могао појавити пламен новога рата? На истоку, у турској царевини. Ту је било доста горива. Ту је страна која сила интригом, турска сила варварством, „раја“ одпором противу варварства лако пламен разгорети могла.

Осим тога Пруска је била Русији обвезана због владања ове у немачко-француском рату. Можда је Бизмарк испод руке као оно пре пруско-аустријског рата Наполеону, Русији обећавао, да ће јој оставити „одрешене руке“ спрам Турске, и без сумње мислио је, да је то већ доста, што је Русија маха добила на црноме мору. Требало је дакле те „одрешене руке“ опет везати, ако не тучним ланцем париског уговора, оно ружичним врбцем „пријатељског савеза“ и резултат је био — берлински тројецарски састанак и „савез за мир.“

Немци тек сматрају европски „исток“ до излива Дунава за своју домену, за своју културну, а с временом и политичну област, и Пруска изтиснув Аустрију из Немачке, радо би је потиснула још даље на исток, да ова у свези и друштву с Угарском међутим спречи Русију и спреми земљиште за велику Немачку до црнога мора.

Пруска још себи уписује у заслугу, да је посредовала зближење Русије и Аустро-Угарске, и пошто је савез ти трију монархија по искуству најновијег времена неприродан, и сумњу порађа, да се под маском пријатељства скрива план двојце, да трећега заварају и обману, то ји је било, који су по тесној сродничкој свези између руског и немачкога цара, и по једнакој јим тежњи експанзије, ширења једнога према Аустрији, другога према Турској, судећи држали, да ће Аустрија бити жртва тога „пријатељског загрљаја.“ Но некако изилази, да је баш Русија изиграна, и да се тим „тројецарским савезом“ није друго постићи смерало, него: укочити точак руске политике према Турској. То је постигнуто — као што показује фигура.

Нећемо да поричемо руској дипломацији увиђавност, да она није могла предвидити, какав себи „тројецарским савезом,“ нарочито коме је Мађар Андраши „пилот“, даје везивати руке према истоку и Турској; али је руски цар без сумње надао се, да ће на истоку и онако за неко време бити мира, да ће донде руска дипломација моћи подривати Турску, да ће донде Русија и са стране Азије обколети Турску, а напоследку на руског цара силно је порадио вештачки увећан стра од социјалистичне, и у обште од сваке револуције у Европи, те је ушао у клопку „тројецарског савеза за мир.“

Русија се дала на горостасна освајања у Азији. То се време Пруско-Немачкој и Аустро-Угарској, или краће и правије рећи: Пруско-Угарској згодно учинило, да протуре неке своје планове према истоку, а уједно да на пробу мету „искреност“ руског савезничког пријатељства, поглавито у погледу истока. Као да је и једно и друго постигнуто. Турска је толико застрашена, да се опет приклања Аустро-Угарској, „проба“ руског пријатељства прилично је испала, само је рачун на симпатије „хришћана“ и на послушност „раје“ лоше испао.

Ту сад треба да помогну поглавито Русија и Црна Гора, или руски цар и црногорски кнез, први упливом на овога, други упливом својим на извор и кључ устанку, на херцеговачке усташе.

Са руским царем, као што рекосмо, неможемо имати посла. Жалосно је, шта више и ужасно: да сад, кад је ако не вага, а оно језичац на вази, кључ европске констелације у руци руског цара, он не само да ни дипломатски упливом својим не подпомаже „једнокрвну и једноверну“ браћу, коју Турчин на очиглед целоме свету на колац набија, него се још од Андрашије употребљавати даје као „окивач“ те „једнокрвне и једноверне“ браће. Жалосно, срамотно је то, да је у Русији тако стање, да око 60 милијона споља независни, али изнутра спутани Славена морају „пушком при нози,“ шта више и „пером за уветом“ да гледе како Турчин „једнокрвну и једноверну“ им браћу коље, док руска војска нема пречега посла, него да по Азији гине, и окива друге, Славенима ни криве ни дужне Мусулмане. Али можда ту није једина заблуда крива. Можда и руски цар и Руси имају планове, који се са немачко-мађарским у тој негативи подударају: да неускрсне већа српска држава на истоку, која би међутим помела себичне рачуне, а после како буде међу њима. Али у томе ће и бити највећа обмана руска.

Од скора је Рус Ламански, који је од пре српски народ прилично омаловажавао, изрекао оно, што смо ми у овом листу давно нагласили; да колико источни Славени у обште, Срби особито требају наслона на Русију, на руски народ, толико Русија, руски народ ако не наслона, а оно заклона од Балкана, и балкански Славена. Русија ма колико да је и да буде силна, ипак ће се преварити у рачуну, ако мисли, путем завојевања и порушења ослободити источне Славене. Међу Русијом и тим народима лежи преграда мађарско-романског народа. Русија би новим покушајем завојевања опет изазвала одпор скоро целе Европе противу себе, док би напротив данас више држава, па и саму енглезку, изузимајући једино Аустро-Угарску, нашла наклоњене правом ослобођењу источни славенски народа од Турске које би се сад и без уздрмања „обштега мира“ извести дало.

Пруска ако би се и мргодила, неби данас тога рачуна кварити ни хтела, ни смела. То, што су се сада све европске велесиле склониле на тако зване „реформе турске“, а то ће рећи на одржање Турске у целости, и сиротиње раје у робству, није доказ, да те велесиле не би већином пристале и на друго што, него је само доказ: да сама Русија то друго неће, било за свој, било за туђ рачун.

Но догађа се, да не само слаби људи, него и најмоћнији цареви, најмоћније државе морају и што у обште, или у извесно време не би хтели. Само ваља ји умети, и смети у тај положај, у тај процеп довести. Наполеон је зебао од уједињене Италије. Био је и на обећања своје заборавио, док га нису подсетиле Орсинијеве бомбе. Затим је хтео неку накараду талијанског јединства „с папом на челу.“ Но Кавур и Гарибалди — онај тајно овај јавно покварише му рачуне, и не само да је хтео не хтео повладио уједињењу Италије, него је учинио такође и погрешку, која се већма, него мехиканска, осветила на њему, и жали боже и на Француској, а то је та: што је дао до тога доћи, да Пруска доврши дело ослобођења и уједињења Италије.

Нека се узме на ум Русија и руски цар да спречавајући ослобођење хришћанских народа, и уједињење српског народа у Турској, и одбијајући исте на другу — ако и не на мађарску страну, не само не добије, што јој ови народи дуж црнога до средиземнога мора неби ни могли, ни хтели узкратити, него да још — не изгуби Вислу.

„Сад ил' никад“ је време, довести руску дипломацију — руског цара у процеп. Кад је Андраши могао на пробу метути „искреност“ руске дипломације на пробу, зашто да неби смео то учинити црногорски кнез у интересу српскога народа, у интересу толики милијона страдајуће браће наше? Кнез Никола је љубимац цара Александра, коју му је уједно и кум. Ми смо видили до душе да је руски цар кумовао и кнезу Милану баш у оном часу, кад је народ овога потискивао на рат за ослобођење српског народа. Ако дакле и у Црној Гори кумство руског цара значи то: да српски кнезови, па и црногорски кнез буду лутке у рукама руског цара, па и онда, кад је то противу не само достојанства, него и интереса српскога народа, и наконачну пропаст страдајуће браће наше, па још не толико на корист Русије или и самога самовласнога руског цара, него може бити на посредну корист царевог ујака Вилхелма, и његовог љубимца, или штићеника Андрашије — то онда незнамо, колику и какву вредност тако кумство има у очима кнеза Николе, али нека буде уверен, да из душе и срца свега осталог народа српског говоримо, кад исповедимо: да тако „кумство“ нема за народ српски, па ни за саму Црну Гору, вредности, јер ваља имати на уму, да је Александар I. место да је залив Боке которске Црној Гори прибавио, доцније се вајкао, што није Црну Гору која му прави неприлике, Аустрији или и — самој Турској оставио.

Кад је Данило I. закнежио се, рекао је он — као претећи потајним противницима: мали сам, али ако узтреба, бићу вам велики као Ловћен! — Велики као Ловћен могао је он само бити именом и под заставом велике мисли српске — ослобођења српског народа на балканском полуотоку. Та је мисао задануло кнеза Данила; њом је он уздигао се до вршка Ловћена; тиме стеченим именом у народу српском, импоновао је он противницима и непријатељима својима; у име те мисли и осведочене радње за ту мисао народ је српски, и онај, који му није био у подручју, који га се дакле није имао бојати, кроз прсте гледао неке и неке мане људске и владалачке — само као стегоноша те мисли имају црногорски кнез, и сама Црна Гора у народу српском вредности, важности, поштовања. Без тога изгубиће значај и у осталом славенском и неславенском свету. Као прост „гувернер“ руски, или „руско-аустријски“, ма како у Бечу и другде кнез црногорски дочекиван и одликован био, изгубиће се испред сами — Родића, или „крштени Омер-паша“.

Кад Андраши сме рускога цара „на пробу метати“, за што да не би то смели славенски народи у Турској, и то словом и делом сад и народу и цару руском обљубљеног кнеза српског? Видели би ми, би ли на пробу метут цар руски смео, и могао на пробу, на коцку метути симпатије свију ванруски славенских племена, и стрпљивост и самог руског народа.

Завршимо.

Србија, т. ј. кнез и влада јој, ако су Ранка Алимпића кнезу Николи на то послали, да га позову на заједнички рат противу Турске, учинили су све и онда, ако су црногорског кнеза позвали на одпочетак рата, корак, који цели води. Сад је на црногорском кнезу одговорност. Он је руском цару не само кум, него и љубимац. Видиће се, колико ће цару вредити љубимац и онда кад би га преклињао „богом и светим Јованом“ да му незауставља сабљу у корицама, кад га једна страдајућа браћа у помоћ зову, кад га цео народ српски под „клетвом“ позивље; или хоће ли црногорски кнез, ценећи љубав народа, и благослов потомства српског, више и од самог благоволења рускога цара, смети и хтети искреност рускога цара према српском народу и према самоме себи — кнезу црногорском — на пробу метути.

Тешка чуда, ако би, као што се гласа, цар руски у таком случају, скинуо са Црне Горе и црногорска кнеза своју тобоже „заштитну“ али у таком случају за народ српски „мучитељску“ руку. Црне Горе и владалаца јој било је и пре, бити ће и без „руског цара“ али не без — или противу српства и српскога народа!

СРПСКИ УСТАНАК У ТУРСКОЈ.

„Глас Црногорца“ пише:

Васојевићи, 14 Јануара. — Близу града Павла и Гусиња налази се једно турско село, које се зове горња Ржаница, у њему су живјели Турци братством Планчари, Они, како су се налазили близу јака два поменута града; а у сусјеству ју-

тих Арнаута, који су им вазда били од помоћи тако су Васојевићима чинили велика зла и тешке зулуме. Но што народна пословица каже: „иде време носи бреме,“ то и сада дође вријеме, „да се усташи васојевићки јуначки освете својим старим зулумћарима, који стоје између два града и пет кула (фортица). Ево како! Трифун Лабан воћа своје усташке чете дође на ту мисао, да с јаком четом пође на љуте Пљанчаре у Ржаницу, па како под своју управу имађаше мали број људи, за то пише Панту Цемову да му с неколико своје војске дође у помоћ. Ево истога писма које гласи: „Поздравље од мене Трифуна Лабана Панту Цемову у Буче. Пишем ти кријући од свагога, да дођеш с неколико војника да ударимо на Пљанчаре у Ржаницу. Они су мене највише учинили да ме Турци ухвате и ставе у апсану, кад си им ти „асија“ учинио и почео*) бунити народ против ага. Не мој чамати, но похитај е се облачи небо. Тако да си здраво.

На Подне, 13. Јануара 1876.“

Панто чим је примио писмо и исто разумио, пође к Трифуну к неколико своје војске; а и Лука Голубов са својом војском дође к њима. У све тројице имађаше око 500 војника. С Пода су кренули крајем фортипа, а преко планина право к Ржаници. Кад су дошли на планину Штит више села, ту су воће почеле распоређивати војску: Трифун узе своју чету и неколико од војске Пантове, коју је предводио Иван Делевић и један дио од Лукине војске, коју је предводио Саво Перов. Ова војска пође управо на село. Трифун с Јованом Мијовићем пођу да ударе с источне стране; а од западне пође Иван Делевић и Саво Перов. Лука Голубов пође с неколико друга да брани Турцима доћи с кула, а Панто остаде на јужној страни сам да помогне ће буде највиша потреба. Сва војска заузме одређено мјесто, Трифун с једне а Саво с двуге стране одпочеше палити село и састаше се код чардака Шабовића. Сво село, у које је 150 кућа било опалише и 108 глава посјекоше. У толико опазе Турци плавски и гусињски: па 2.500 војника похитају и пристигну усташе у врх села те се одпочне жестоки окршај. Сада Трифун са својом војском био је у највећој опасности. Лука Голубов у томе потребном часу удари Турцима на лијево крило, а Панто у исти мах одправи Митра Вукова с нешто војске те удари на десно крило турско, а сам Панто удари својом војском на чело Турцима. Бој је сада најжешћи, и негледајући што је много више број Турака, опет их усташи поврате натраг. Бој овај јако је уплашио околне Турке; јер се до сада Ржаница нигда палила неје, од како ови људи знају. На бојном пољу остало је на мјесто убивених око 325 Турака, рањених има много више. Од усташа погинуло је 17 па мртво, а 29 ранило се.

Истога дана Турци из града Берапа послаше два табора војске да виде држе ли горњосељани страже и с које би се стране могло ударити на горња села. Усташка стража опази их, пред којом је био Панто Пешић, и одмах зађену с њима бој. Бој су чули Радосав Јелин и Васо Санчић. који одмах дођу е војском и ударе Турцима, с двије стране. Турци, својом срећом нијесу далеко били одмакнули од града, па побјегну одмах у њега. А на код томе Ђурђевих Стубова (лавре Неманића) оставише 46 на мјесто убивених а однесоше 63 рањена. Усташи погибе 6 на мртво и 9 се рани. —

*) Почетком буне у Васојевићима Турци знајући Трифуна да им може штету учинити, преваре га некако с неколико његових рођака и ставе га у тамницу Али бега Шабазгића, који је ту стајао све до 1. децембра 1875 год. Тада им побјежо и одпоче враћати Турцима зајмове.

Турцима овдашњим највише је сада то старање да опале горња села, па су зато и кретали 19. о. м. с великом силом својом; но их опазе усташи и грдне их у град поврате. Оволико за сада, а надам се да чу вам скорим временом штогод од овуда још с бојног поља саопшти, јер наши овдашњи усташи и ако нема међу њима добровољних ускока као у Херцеговини, изузимајући само два човјека и то: Вуко Лекић из Црмнице и Деда Латинин који су се у свима досадањим бојевима добро показивали; опет за то усташи имају ватрену вољу да се бију с Турцима, а што се сада чешће неупуштају у бој, томе је највиши узрок превелики снијег и јака зима; а има још и других незгода, ко је ће вам доцније познате бити.

„Дајче цајтунгу“ пишу из Костајнице: „Веома чудни гласови долазе из Босне, где је већ проглашена реформска ирада и фермам помиловања. Данас пре подне јавио је један сељак, што је дошао из Козиброда, да је на противној турској обали, баш преко од жељезничке станице Доберлина, један Бошњак на колац набијен. Са аустријске границе може се исти добро распознати. После подне добили смо сигурну вест, да су се четир бегунца вратили својим кућама у Боичево (срез турске Костајнице) и од турске војске у апшени. Двојицу су отпратили у Пови и о њиховој судбини и о њиховој судбини нема никаква гласа; а један од тих по имену Раде Вуић, одведен је у Доберлин, где имаде 92 редифа у посади, тамо је на колац набијен, а лешина изложена ветру и тицама. Четврти од тих несретних сретно је умакао преко Уне у Хрватску, — Трговац Лазар Ковачевић, глава велике трговачке куће у Приједору, нападнут је од Турака на путу од старог Мајдана у Приједор, опљачкан је до кошуље и избијен на полумртво име. С муком се довукао до своје куће, али је умро другог дана од претрпљених повреда. — Браћа Ковачевића из крупске околине куповали су марву на тамошњем вашару и нађу се на повратку свом кући са тројицом другова, кад их одједном неки 50 Турака, на заповест заптија, опколе и на комаде исеку. То су дејства реформама, и нетреба се чудити, што бегунци неће ни на који начин да се поврате у своју домовину, док така свирепства илуструју портина обећања.

— Почим читаоцима „Заставе“ још ниодкуда јављено није за неколико оманих бојева, који се на одономад на босанској међи догодише, зато ма и доцкан достављам да је фебруара 14 био бој на Ивањској, на сувој међи, ђе су усташи растерали посаду Турску из двије куће и напали на караулу, али велика киша и сњег, ноћ и потопљено земљиште принуди их назад устукнути.

Фебр. 15. сукоб на Сувањцу, ђе су Турци растерани били изгубив неколико мртвих и рањених коња и људи.

Фебр. 16, бој ниже новог на Сани. Ту погибе 6. Турака и један жив уваћен, али пошто дођоше коњаници у помоћ из Новог разтераше усташе убише 2 и отеше турчина.

Фебр. 17. доста велики бој у баштри. Посада Турска разтерана и потучена и село спаљено и оплијењено. Усташа неколико мртвих и рањених.

Фебр. 18 окршај пијелог дана и ноћи на *Градини* код Јасеновца. Усташа 2 мртва и 4 рањена, а Турака по казивању самих аустријанаца, који са обале бој посматраше, пало је мртвих 16 а за рањене незна се.

Истог дана чета Сенића продрла је до крупе, попалила три спахиска дворца, растерала и поубијала спахијску посаду од башибозука.

Ово је све јављано господину „Obzoru“ но он неће да ништа штампати, јер тиме оће да каже да се устанак угушио, од како његови љубимци из босанских чета распрштани бише. „Obzor“ ко ђоја незна да његове креатуре и није су никако у бој бивали, само Хубмајер отјеран је био у бој код тополе.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Пестер лојд“: „Спољња политика у нашем сабору тако необичним звуком одјекује, да само дотицање каквог међународног питања неку сензацију узбуђује, као каква страна појава. Већ тога ради је заступник *Полит* могао рачунати на пуну пажњу куће, када је огласио своју интерпелацију о источноме питању, и ми ћемо му без заустезања одати признање, да није само предмет интерпелације, него и беседа, која се умереношћу, озбиљношћу и достојанством одликовала, интереса побудила. Шта више и најочитија погрешка разлагања му така је, за коју му само можемо благодарни бити; она је била и сувише — *проведна*. Сфинга је својим загонетним питањима сувише издала, и не мора човек бити Идип, па да је стропошта са стене. Нама изгледа ова интерпелација као весница пролећа, *која предсказује растапљање великосрпских сањарија у Београду* и према којој у толико већма ваља на опрези бити. У угарском сабору је требало напипати у колико ће се трпити српско ширење; то је језгра питања, и ми се надамо, да одговор министра председника умереном озбиљношћу и јасноћом неће заостати за беседом Полита.

Не само саучешће у судбини усташа, но и интересовање за ширење српских претерењака карактерише интерпелацију и беседу Полита и тако се само по себи разуме, да он кретање на Балкану и акцију сила са свим са другога гледишта сматра, и да до са свим другчијих резултата долази него ли ми. Пред њиме лебди са свим револуционарна мисао, коју он хоће да, у пркос свима живим чињеницама, прелазећи слепо преко вратоломских препрека, у новом државном саставу остварену види; ми се пак тврдо држимо конзервативне политике, *која хоће да оно, што постоји, на поправљеном темељу очува, докле се може својом снагом да одржи*; која неће да силом изтрчава пред природан развитак великог преображајног процеса; која неће да доступне и несигурне чиниоце замени непредвидним случајем. Господин Полит поред тежња свога племена заборавља на општи јевропски интерес; *ми* оправданост ових тежња одмеравамо по захтевима јевропског положаја. Ово са свим различито схватање огледа се у назорима о интервенцији сила. Ми гледамо *у интервенцији* само промењено средство, које треба да служи *конзервативној* цели; господин Полит проглашује да је *неинтервенција* у служби *револуционарне* идеје. Другим речима: ми смо с посредовањем сила у досанањим штадијама задовољни, јер желимо одржање постојећих земљишних односаја у уређеном и разумном стању; господин Полит пак противан је свакоме мешању, јер хоће да се насилно стропожта оно, што постоји.

Др. Полит дакле нема права пребацивати грофу Андрашији, да је својом нотом одступио од досадањих начела. Свакако је истина, да се одступило од дасадање „шаблоне“ (калупа) која речима дух убија; она плашљива, али притворна, јер на формалностима а не на чињеницима основана брига за слободно, суверено одлучивање порте није дабогме акцијом сила очувана. Али је истину заменила фикција, да би се спасао баш онај принцип (начело), који је до сад владао источном политиком — принцип status quo-а (постојећег стања). О апсолутно немешању у одношаје турске државе није ни досад могло бити говора. Или је ваља да хатхумајум, о коме је господин Полит по ново говорио, производ слободног одлучивања порте, и није ли довољно карактеристично за одношаје Турске према јевропским силама, да је позивање на хатхумајум, дакле на предмет чисто унутарње политике портине, у *париском* уговору у опште могло места наћи? При томе је врло чудновато, како се појмови о интевенцији и неитервенцији у глави господина Полита образују. Када јевропске велесиле у интересу општег мира реформске предлоге чине, који би судбину хришћанских поданика порте поправилу и у једно дали гаранције за конзолидовање (учвршћење) турске државе, то је онда гнушања достојна интервенција, која је управљена противу начела међународног права; аки када се кнежевина Србија у сулудој тежни за пустоловинама с усташима здружи и када се усуђује, да нове државе на истоку као неком мађијом образује, то је неинтервенција, коју сине с крштенум рукама гледати морају. Има ли у томе искре логике?

Али није токико стале до теоретичких редукција и разлагања; главна је ствар практичко извађање господина Полита, и у тој тачци не може му се пребацити противуречје. Он хоће да решавање источног питања у целости силом изнуди, намењујући кнежевини Србији улогу, коју је Пијемонат у талијанском уједињењу играо, и са свога гледишта чинио заиста још и друго шта, упињу ћи се, да докаже, да српске тежње нису у противности са интересом Угарске и монархије. Што се овог последњег доказивања тиче, то нам господин Полит неће за зло узети, ако не пристанемо на малу. Да ли би будућа велика Србија угарској држави и аустро-угарској монархији опасан суседа постати могла; да ли Срби Угарске са свим својима жељама у земљи корена имају или на поље гравитују (теже), а да ли има сродства међу Хрватима и српским народом или нема то се међу тим, докле дрва још нису до неба порасла, може нерешено оставити, а ако је господину Политу по вољи, то ћемо му поверовати, да велико-српске тежње нису опасне по Угарску. Али није стало до негативне стране питања; ту се морају врло позитивни моменати у обзир узети. И ту ћемо господину Политу отворено признати, да смо ми тако страшно себични људи, да, видећи бујање велико-српских тежња, нећемо да претресамо питање: шта нам оне могу *шкодити*? него питање: шта би нам *хасниле*? На последку ће можда и господин Полит ову себичност појмити. Ми желимо нашим суседима Србима најбоље напредовање; ми према њима имамо најпријатељскије осећаје и оно гласно порицање што се данас у кући подиже, када господин Полит на нас сумњу баци, да ми непријатељски осећамо према српском народу, нека му докаже, да је изрекао врло лакоумну речцу. Али наше пријатељство према Србима не условљава ни како, да им ми морамо држати лествице, да по њима, ако им дође воља јуриши на небо истока, и да полумесец на комаће раздробе, па да и не нагађемо, какве би по нас могло користи бити од тако будаластог подузетка наших честитих суседа. У најбољем случају имали би ту хасну, да би Срби већ при првом покушају врло драстичким (живим) начином о недомашности своје снаге за таку акцију уверени били, и да би се дакле опет неко време у својим природним границама држати морали; али по ту цену не би

ЛИСТАК.

АУСТРИЈА И ЈОГОСЛОВЕНСКИ ПОКРЕТ.

(Наставак.)

Аустрија показује својим *новијим* мерама, да почиње схваћати своју задаћу и да најпосле тежи за средством, које би јој накнаду дало за силне губитке земље и људи,

Од 1871. године много шта се већ на боље окренуло.

Мађари истина бивају све нетолерантнији али аустријска влада је све попустљивија, предусретљивија према југословенским тежњама. Хрвати, који хоће да буду вођи при овој политичкој акцији, желе да „с здруженом снагом“ дело отпочну, да би као готова маса уважења улевали.

Ту Далмација не сме изостати.

Аустрија се мора трудити, да у својим југословенским провинцијама, нарочито у Далмацији стару љубав према заједничкој отаџбини пробуди и да на супрот тежњама Србије за руковођењем аустријских и турских југословена постане средсреда, која улева наде, да ће бити успеха. Обе цели би се постигле успостављањем тројне краљевине и не само да би Аустрија посведочила своју све очигледнију намеру, да хоће да на пут стане руским тежњама у својим и у словенским провинцијама Турске, него би то непобитно доказивало способност наших државника, кад би за руком испало тешко дело: пристајање Угарске.

Подизање југословенског свеучилишта у Загребу било је врло политичко дело и доказ, да аустријска влада избиљно схваћа задатак, који је себи поставила, а тај је: уједињење југословена.

Што највећа жеља Хрвата: подизање сисачко-земунске жељезнице није још испуњена то има свога узрока.

Добије ли Аустрија Босну и Херцеговину, то има да подиже много важнији линија, и готове рате од прихода крајишких шума употребиће се на исту ствар али у другој крајњој цели.

Линија Сисак-Земун истина да је од велике трговинске важности за Хрватску и Славонију а и у стратегичком обзиру је од неке вредности, али ни близу нема те вредности ни за старе ни за нове аустријске провинције, коју за њих имају линије: Сисак-Оточац-Книн-Шибеник-Сплет; Сисак-Нови-Книн до мора; Сисак-Нови-Бањалука-Сарајево; као подизање аустро-угарске мреже (јужне жељезнице) од Барча преко Брода у Сарајево; најпосле као подизање доњоземске жељезнице од Ердута преко Винковаца у Сарајево и спајале ове тако важне средсредне тачке с морем.

Завидљиви југословени Аустрије мораће дакле још неко време чекати, да им се поменута најмилија жеља испуни, те неће моћи своју браћу учестницима начинити среће, коју сами још не уживају. Али не само да би ове задобивене земље. него и Хрватска и Славонија би се у свезу довеле са два светска саобраштајна пута: с дунавом и с морем, који би бескрајан утицај имали на ове провинције, које се кад и кад у салу гуше а после опет од глади умиру.

Нова, и као што се мисли збиљски удешена политика Аустрије има и других битних последица.

Влада *не може* и да не увиди, да је *обвезана*, својим поданицима православне вере поклањати исту бригу и пажњу, далеко већу него до сад.

Ако то буде, онда се *мора* једно стање православног свештенства поправити и сиромашне цркве треба ма и од државе да добију дотацију. *Сити* попа, у чистој цркви, с путиром у руци, којега је добио из Беча, као поклон свога а не руског цара, неће само за овога молити се, само о овом као о своме заштитнику говорити, и учиће народ да друкчије, разумније но до сад мисли. Задобијет ли попу, задобио си много.

У Хрватској, то јест у народу дубоко је корена у хватила идеја југословенског савеза, она је већ и у масу продрла.

Хрватска збиља стоји на врху групе, која ако се управи противу тежња Србије за руковођењем, већ због тога заслужује велику пажњу, што би њоме цео југословенски покрет пошао путем, који је одлучно Аустрији пријатељски, те би по њу поспешно решио се.

Ако руковођење дође у руке Србије или Црне Горе то је вероватно, да би Босна и Херцеговина једној од ових припала, али онда би и Далмација услед својих аспирација (тежња) овој групи припала; онда ће полуускрснута „дунавска држава“ бити руски везан (клетвеник), који ће само чекати на заповест, да данас или сутра јако вагне на вази оних комбинација (рачуна), које Русија плете, да би неприметним начином своје намере: русификацију, порушавање источне Јевропе постигла.

Славонија јесте и остаје земља југословенских Феака. Владика Штросмајер помирио се са ватиканом, признајући силаб и догму као ваљану — да би добио мира — овај је прави син своје отаџбине, ма да знамените своте устанку даје и у потаји све ради, да би круну Звонимира in intergrum повратио.

Угарски *Срби* постају Мађарима све досаднији, Они све већма подижу свој глас за равноправност народности душевљавајући остале Словене Угарске на покушаје, који се истина засада свршују заснивањем словенских ђимназија, али који могу некад таку важност задобити, да ће живо подсетити на год. 1849. У Словенима налази Аустрија довољно неуважена средства, да енергички на пут стане покушајима Мађара, које би ови противу целокупне Аустрије предузели.

Путовање цара у *Далмацију* је политички акт од великог замашаја. Изгледа да се хоће тиме да инаугурише (отпочне) пренашање тежишта Аустрије на исток.

Далмација је у век војницима управљана. То је од Француза преостало. У опште су ови људи задовољавали. Мамула је знао потребе овога народа. Лична храброст, неумолива строгост, подупирање јадно наплаћених православних цркава — задобијају.

После Мамуле, од којега се није ни искала бог зна каква даровитост, и који је свој задатак само за то сјајно решавао, што је помагао, где је могао, излажући се безобзирице личним опасностима и одликујући се гостољубивошћу, дошли су ђенерали Филиповић и Вагнер. Под овима је букнуо устанак у Боци.

Мир кнезлачки погрешио се узима као дело садањег намесника барона Родића. Родић је имао најодмереније заповести, да мир тамо доле по што по то начини, кад се није могао силом повратити. Да богме да је учињена војничка погрешка и политичко злочинство, али Родић је ту најмање скривио.

Али што је било било. За Родића веле у посвећеним круговима, да није државник. Говори се, он мисли, да он потискује, а овамо њега потискују, и то словенска странка, којој он по рођењу нагонима и целој прошлости и припада.

(Свршиће се.)

ни сад ни и кад дрске планове наших пријатеља Срба подупирали.

То је један позитиван моменат; други још даље замаша. Поред свег нашег егоизма не гледамо ми источне одношаје само са посебног мађарског гледишта, ми схватамо проблем (задатак) у његовој важности за општу јевропску политику. И ту неможемо и да не приметимо, да како ствари данас стоје. мир Јевропе и сложно поступање сила од одржања status-quo-а на истоку зависи. Само је у конзервативној мисли јемство, да противности међу разним силама у обзиру истока неће до сукоба доћи. Господин Полит је данас — чудна промена назора — угред сумњив поглед бацио на Русију, рекав, да се не зна „како јој се заповести имају разумети.“ Ми свакојако мислимо, да је Полит без довољног разлога намере Русије клеветао, ми смо шта више уверени, да у тројецарском савезу нема фикције и обмане; али с друге стране нисмо толико лаковерни, да би савез три силе и у томе случају одржао се, чим би на истоку дештруктивне (разоравајуће) тенденције маха отеле, и чим би се обелоданило узајмичко дејство међу посебним интересима појединих велесила. Тује свакако питање, да ли би јачина савеза мира искушење издржати могла; ми ни како немамо узрока тако питање изазивати.

Господин Полит ће нас ваљда разумети и знаће уважити нашу искреност. Ми хоћемо status-quo на истоку, али не онај status-quo, који свако оправдано кретање племена на истоку угушује и смртоносном тежњом на материјалном и духовном развитку народа почива, него одржање постојећег стања на разумном темељу, и ми хоћемо ово постојеће стање само дотле, докле својом животном способности за то права има. Ако турска држава има још гаранција опстанка у себи. то нека их сада развије и оживотвори из своје сопствене снаге; интервенција сила не може. по нашем мишљењу, оквир добрих савета“, *моралне* услуге оставити, и у *право*, фактично мешање се претворити. С друге стране не сме се ни допустити, да се Турска у развијању њених средстава отвореним помагањем устанка или нападајем на целокупност и сузереност њену сметње чини. То су захтеви садање ситуације и господин Полит ће сигурно имати прилике, да из одговора министра-председника формулује (удеси) опомену за Београд.“

„Угарски лојд“:

„Најважнији моменат данашње седнице била је интерпелација заступника *Полита* у ствари источнога питања. Што је господин заступник у својој интерпелацији казао о одбацивости интервенцијоне политике од стране аустро-угарске владе у обзири источних заплета, као што је у познатој ардрашијиној ноти показала се, то можемо од првог до последњег реда потписати, али с тим додатком, да је од грофа Андрашије у дело приведена интервенција не само париским уговором створеном међународном праву и добро схваћеном интересу монархије противна, него да она може, у пркос привидном уважењу, које овим поводом нашој монархији јевропске силе показују, положај и ауторитет (уважење) Аустро-Угарске у јевропском концерту држава у право компромитовати, у колико нити нота сама какву врсту санкције у себи има, нити и какво јемство остварења андрашијиних реформских предлога и успевања планова му у себи садржи.

С финим тактом и великом мудрошћу је *Полит* своме великом угарском родољубљу израза дао поводом, када је хтео да изрази топлу жељу, која би свакојако кадра била да сумњу побуди у истинитост родољубља, а та је жеља: оснивање независне српске краљевине. Свакојако ће бити боље ако за сад Србија при старом остане. Tempora mutantur et nos mutamur in illis (времена се мењају а и ми с њима) — и за цело не би било неоправдано претпоставити, да би жива у термометру родољубља угарских Срба мало спустила се, кад би на југоисточној граници наше отаџбине била независна краљевина Србија.“

„Политишес Фолксблат“ пише у главном о Политу и хвали га као јевропски образована човека, који је овом приликом уверавао, да су угарски Срби одани угарској држави и уједно нагласио, да су солидарни у томе с Хрватима и осталим уг. Славенима.

Исти лист вели да незна, како ће Тиса одговорити на ту интерпелацију, да л' ће бити Андрашијев тумач ил' ће се завити у дипломатско ћутање. Држи, да је наравствен задатак ове државе, да у споразуму с јевропским велесилама ради на томе, да престане варварско стање у хришћанским крајевима Турске. Тај задатак, мисли исти лист, да је ова држава већ испунила тим, што је израдила религиозну равноправност, каквој се Хришћани нису смела ни у сну надати. Да л' та интервенција политично коректна и да л' ће се равноправност остварити, о том се сумња речени лист. Ал' ова држава имаде још и позив самоодржања свог, који јој налаже, да нерадн ништа што би могло срушити отоманску царевину ил' јој пад убрзати. Пад полумесечев је у Јевропи не избежан, ал' зато треба оставити ту ствар времену, јер аустро-угарска монархија није још дорасла бури, која се отуд може излећи, те би и сама ова монархија потресена бити. Ми смо добри Хришћани, па узимамо јадну рају под окриље (како су добри! — У.), ал' смо још бољи Аустро-Мађари, па нећемо да дамо последњи ударац болеснику, који имаде толико веселих насљедника.

То ваља да упамте наши Срби и да саопште својој браћи с оне стране Дунава, који ми нећемо никад прећи, да проширимо нашу монархију, исто као што нећемо никад допустити, да се јужно Дунав прекорачи и да се редови наших непријатеља оснаже, као што нећемо мирно гледати, да се болесник за живога комада. Ако у том смислу одговори Тиса на интерпелацију Политову, то је истина овај неће на знање узети, ал' ће зато цела остала отачбина угарском министру-председнику једногласно одобравати.

Страни листови баве се претресањем беседе, коју је др. *Михајило Полит-Десанчић* приликом своје интерпелације у седници угарског сабора од 21. фебр. (4 марта) говорио, и овако се о њојзи изражавају.

„Пестер журнал“:

„Да је данас гроф Јулије Андрашија био у сабору, да са министарске клупе своју источну политику брани, не би се приликом беседе, којом је заступник Полит своју интерпелацију поткрепио, особито добро осећао. Јер нејасност, безначелност и унутарња ништавост андрашијине источне политике разложена је заступником Политом врло изврсним начином. Нашим дуализмом, који *појединости* спољашње политике сазнању парламената одвлачи и магловитој установи делегација предаје, врло је олакшан министру председнику, одговор интерпелације, он се може са свим просто са неколико ранзних речи, упућујући на делегације, које ће скоро састати се, из неприлике извући.

Ми нисмо ни како пријатељи становишта, на коме стоји Полит и другови и борићемо се противу њих, где год буде нужно. Али образложење данашње интерпелације заступником Политом дало је доказа о ванредно великом државничком дару. Пре свега мора се нагласити, да је Полит спољним обликом своје беседе ванредно сретан био. Са свим објективним, умереним начином расчлањавао је он садање стање источног питања, иронишући врло финим начином о привидним успесима грофа Андрашије и о његовој ноти, и долазећи до закључка: Начело неинтервенције сте погазили, можете ли дакле сметати, ако се *и с друге* стране, н. пр. од Србије интервенише?

Питање је *мучно*, ванредно непријетно, али оно је само *једно* од многих питања, која су, као што смо ми често напоменули, источном политиком грофа Андрашије покренута. Тако звани успех андрашијине ноте празна је шимера, ова нота је облак, иза кога Русија противу андрашијиног плана, противу знања и воље му ради. Одобравање реформама је сиграчка, у Цариграду се врло добро знаде, да се ове реформе *неће* и не могу изводити, и гроф Андрашија се ни мало о томе не обмањује. У чему је дакле успех? Је ли томе што порта обећава нешто, што не *може и неће* одржати?

Др. Полит врло добро доказује, да је шиљак акције грофа Андрашије *противу* усташа управљен. И у томе је главна погрешка овога политичког дилетантизма, што он увек ономе шкоди, коме у право хоће да хасни. Ми бар мислимо, да је гроф Андрашија најбољим намерама према раји испуњен био, да је предузео интервенцију одлучно у тој намери, да се једаред већ судба раје поправи, али прави резултат ће свакојако бити, да ће после тако званог умирења, ако је ово у опште могуће, стање раје још страшније бити но пређе.

Одобрава ли угарска влада ово мешање у унутарње ствари друге државе? пита др. Полит. Ово је питање свакојако оправдано, јер у *мађарском* интересу за цело *не лежи* ова интервенција. Ако у опште овде има интереса, који би је могао оправдати, то би се исти морао у Бечу тражити, а *Угарска* за цело нема пуномоћства, да се излаже за политику, која је одлучно противна *нашим интересима* и *нашој повесници*. Јер ако у опште хоћемо да интервенишемо, то не интервенишемо за целу у интересу Русије Турској у хатар, него у нашем интересу.

Да се изразимо јасније. Гроф Андрашија је *побуђен*, да предузима свој реформски поход утицајима, које не опредељују земаљски интереси него са свим друге побуде. Готовост Русије и Немачке да нама, Аустро-Угарској првенство уступа, врло је сумљива. Искало се јемство са искреност нашег мишљења, ми смо дали то јемство, и то на своју велику штету, а за првим кораком мора други и трећи доћи. За сад смо за Русију поље *узорали*, ми ћемо и даље ићи и још за Русију и *сејати* морати. *Жетву*, о томе можемо бити уверени, *знаће Русија сама побрати!*“

ДОПИСИ.

= **Пешта**, 24, фебр. Од пре стране повине донеше, да је у Суторини проглашена „република,“ и то „социјална.“ Показало се, да је то измишљотина, хумбуг од стране они, који би ради и тиме устанку ногу подметути. За тим разтрубише, да је у Крагујевцу истакнута „црвена застава,“ да су комунци хтели прогласити „комуну,“ да је војска пуцати морала, и да је пало мртви глава, да су и у Смедереву, и Шабцу хтели прогласити републику.

Допустите ми, да ја о свему томе посумњам. Могуће је, да је у свима тима местима било живље борбе око обштински избора, па да је међу странкама дошло и до сукоба каквог, па да је и војска умешати се морала, али је све то далеко од републике и комуне. То је само баук, или што Немци зову „попанац,“ који с поља непријатељи српски, изнутра реакција српска употребљава за дискредитовање „акцијоне“ и „либералне“ странке и струје у Србији. Не ваља јим ићи на лепак. У Србији има политичног „радикализма,“ али републиканства слабо, а социјализма још мање, и овај је већином маска за династично партизанство. Политични „радикализам“ има свуда, нарочито у *устојаној* земљи, као што је Србија, своје право, а особито где реакција отворено главу диже, а тако звани „либерализам“ у ужем смислу гњили. „Плотун“ пак крагујевачки волели би да је противу Турака опаљен, јер је крагујевачка гужва без сумње и без „плотуна“ могла стишана бити, а „плотун“ данас „радикалцима“ а сутра „либералцима.“

„Обзор“ у новијем чланку једном приписује Деаковом „белом листу,“ што га је Хрватској понудио, а *сам* исписао, особиту важност по решење „источнога питања,“ и наводи изреку Пулскијеву, како ће се знаменитост тога „белога листа“ тек онда достојно оценити моћи, кад се буде решавало источно питање. „Обзор“ дакле сад, кад Аустрија није хтела, или смела загризти у „источну јабуку,“ кокетује са Мађарима, можда само за то, да добије дужег „пардона“ за „народну владу“ у Загребу. И онако ђаволани примећавају, да се у Загребу одма задрвћу, чим се чује, или пронесе глас, да ће Раух у Пешту.

На тако јаком темељу стоји „народна владавина.“ „Но кад је Деаков бели лист“ тако знаменит по источно питање недаје ли се с тога гледишта закључити, да је он још гобине 1867-8. био знаменити, нарочито по тројну краљевину, и ако је тако, чим је онда оправдана толикогодишња са народном патњом скопчана опозиција од год. 1867-1872. како се недогљедност вата у властите замке!“

У пређашњем неком броју изрече „Обзор“ наду, да ће се и Срби (у овој монархији) доћи „до те памети,“ да буду наклоњени анексији Босне и Херцеговине од стране ове монархије. До „те памети“ Срби не желе доћи, а „Обзор“ би добро радио, кад неби правио ражањ за друге сад, кад је и сам на ражњу. —

Овде је изишла једна немачка брошурица, у којој је прештампан низ чланака из „Пожунских варошких новина“, што излазе на немачком језику, у којој се јако напада на тежњу Мађара, да немађарским народностима и у политичном, и друштвеном, и културном животу намету мађарски језик. „П. Фолксблат“ у Пешти такође доноси оштру изјаву овдашњи Немаца противу Хонез, који је у свом извештају о скупштини „Лојдског друштва“, где се *немачки* говорило, казао: да се говорило у „чивутско-немачком језику. Одкад је, пита се ту, забрањено, *немачки* говорити у друштвеним скупштинама? И није ли Јокаји сам, кад се у Пешти за посланика кандидовао, програм свој *Немачки* разлагао. Овако сад сапуне тога „комедијаша Јокаја.

Вода, која је дуже постојано стојала на 22, стопе. $8^1/_2$ палаца. данас у 9 сати беше 22, $9^1/_2$ палца. Дуго стајање воде начиниће велику штету, Млоге куће у Будиму, и у Пешти могу со срушити, па и сама „гранд Хотел Хунгарија„ подводњен је.

Тиса — богати Тиса, који осим тога као министар-председник бере 32.000. ф. а. вр, годишње дао је на пострадале од воде 200 — словом двеста ф. а. в. Поједини грађани овде дали су по 1000 500 фор. Али су ти грађани — *Немци*, које мађ. шовинистичне новине уврштћују међу „непријатеље отачбине“, само за то, што пре 20 година нису могли научити, па сад незнаду да говоре — *мађарски*. „Кога бог хоће да упропасти, најпре му памет одузме. Из Беча наводњени Дунав као да је и „Тису“ јако подривало, и пољуљало. тако се бар озбиљно поговора. „Биће „ала наше за мало бијаше.

Београд 21 фебруара (*Пуч из Крагујевца*) — *Др. Владан на епитимији.* — *Разне мисије.* — *Каљевић.* — Varia.) Сигурно сте већ до сад чули за догађај у Крагујевцу. Ја вам нисам одмах ову ствар јавио, једино у тој намери, да се не даје грађе Србождерима за исмевање Србије у садашњем тренутку. И београдски листови мислише, да због тога ту ствар не претресају. Али, кад стране новине ипак о томе говоре, и то још изврћу догађај. онда ће бити на месту да вас о целом догађају известим.

Крагујевац спада међу најлојалније вароши. У тај Крагујевац преселила се агитација жива. Али је ипак грађанство остало верно либералној застави. У томе се отпоче војно спремање и како је у Крагујевцу војна фабрика стече се ту са свију страна до 700 радника. По новом закону о општинској самоуправи, која је донела овогодишња скупштина, сви су ови радници постали бирачи за крагујевачку општину. Раднике ове обрлате на своју руку српски радикалци. Створи се дакле странка „сиротиње“, која изабере своју општину, у коју уђу сви њихови као Пера Велимировић, Пашић и остали

Грађанству крагујевачком беше то досадило. По новом закону, кад извесни број грађана захте, мора се сазвати општински збор, који вотира општинском одбору поверење и неповерење. Тако је и било 80 грађана захтевало је, да се сазове збор, дарешн о поверењу или не поверењу, и тај се збор имао држати у суботу 14 фебруара. Али како су тај дан радници били у фабрици, одбор самовољно одложи збор за недељу 15 фебруара.

Већ с јутра у недељу била је општинска авлија пуна бирача. Требало је изабрати два члана, који ће контролисати гласаче. Радикалци су хтели да контролише Степић и још један, а противници Туцаковић (председник уставотворне скупштине) и Нешковић, два најодличнија грађанина. Сам општински суд решио је, да је већина била за Туцаковића и Нешковића, и ови услед ове пресуде заузму своја места. Али то радницима не беше по вољи. Они јурну са штаповима у салу, избију старину Туцаковића и изгурају га заједно са Нешковићем напоље, тако, да се претурио преко басамака. Напољу су почели песницама и батинама тући грађане трговце и занатлије. Трговца Вучету из револвера убију, а два му сина ране, од којих је један умро. Инжениру Драгомиру Вучковићу разбију главу и избатинају га. Услед тога грађанство се повуче из општинске авлије у оближњу авлију кафане „код Јелена“, одакле са 500 потписа телеграфом заишту помоћи од владе из Београда, уједно пријавивши догађај месној полицији.

Заостали радници, пошто су своје противнике „богаташе“ протерали напоље, отпочну гласати поверење одбору и веле да је том приликом скупљено 400 гласова. Грађанство је дуго чекало заштите од полиције, али се Каљевић у Београду ушепртљио, не знајући шта да ради. На послетку се разиђу кући. Успут су инсултирани на ново од радника.

Тек у вече, изиђе војска и заузме сокаке. Том приликом је један од њихових, који се исмевао војсци, бајонетом лако рањен.

До сад је затворено око 35 лица. Међу њима је четир суплента и неколико ђака; даље П. Велимировић и више радника.

Извесно је, да су конзули, чим је о овом догађају распрострт глас поврвели у конак и код Каљевића, да питају шта је. Боже мој, како су наши пријатељи!

Данас је у Крагујевцу наново гласање о поверењу ил неповерењу.

Др. Владан је долијао, Јуче је мин. војни Теша решио, да има из свога џепа платити цео трошак због познате пашквиле, посвећене кнегињи, и осудио га на *осам дана затвора*, што је штампао нешто преко знања министровог. Да ли ће га кнез и после тога држати за свога лекара?

Много се по чаршији говорило, да ће Ристић да иде у Цариград неком мисијом. Но то су распростирали они, који су ради, да га компромитују.

Сад се говори, да ће тамо да иде Пироћанац или Богићевић а на запад Чеда Мијатовић.

Какве мисије? на Косово — то је сад мисија!

Каљевић се јако код кнева додворио. Чак кнез долази у његове канцеларије и части га кафом.

НОВИ САД 16 фебр. У четвртак пред вече наставио је и довршио своје предавање у позоришној дворани проф. А. Сандић о Вићентију Јовановићу и Пери Сегединцу. Предавач наставља, шта је још радио српски сабор у Карловци 1731. за двадесет дана свога трајања, осим поменутог већ у првом предавању, избора митрополита Вићентија Јовановића. Наводи предавач важније предмете и закључке тога сабора, међу другима и то: да се имање митрополитиско попише и поставе 12 епитропа (надзорника) ради контроле; ако би митрополит поунијатио се, ил иначе онедостојио свога чина, да се може збацити и други одмах место њега изабрати, а он да може са собом узети, само оно, што имао кад је изабран; закључено је, по предлогу епархије будимске, да се владике не постављају без знања и пристајања народа дотичне епархије; да се митрополит закуне у цркви пред сабором: да ће се *чувати уније*, да ће хранити привилегије српске, да ће дизати школе и увести ред у цркви итд. И мотрополит се доиста, сад први пут, заклео на то, и на оно горе поменуто. За тим наводи предавач, како је о инсталацији (ма да се још није знало како је Вићентије потврђен и да су у потврди, као што се после видело, неке клаузуле, које се тичу народних привилегија, а на штету ових) потрошено 3000 фр. из „архиепископске супстанције“ основе потоњих, црквено-народних фондова — та за оно доба преголема сума новаца за таку параду! — казује по том предавац шта је чињено од стране властника угарских, да се размилитаре српски диштрикти и Србљи да падну под вармађо и спахије, а опет у Бечу, како се подгревала стара намера око унијаћења Србаља; како је народ тога ради слао цару Карлу VI. депутацију за депутацијом, најпосле цар то забранио и не хтео више пуштати преда се српске депутације, већ упутио тражбенике у напредак дотичним „инстанцијама“, у великоме пак „мађарској дворској канцеларији.“ Шта је по том радио митрополит у Бечу у име народа: место да израђује потврду привилегија, ил бар диплому заштитницу, а он, непрестано у то име новаца на трошак и на „мнјење господе немачке“ од народа камчећи, оснива из сујете а бајаги „на вечиту част и славу народа — *илирическу-расцијанску православну регемкту хусара.*“ којој ће он бити протектор и постављати Србље

за официре, све, осим обрштра и мајора. Казује за тим предавач митрополитово у Бечу шуровање с дворским канцеларем Цинцендорфом ради поунијаћења народа, па, наведавши разговор Вићентијев с тим министом, које је забележио својеручно исти сам митрополит — прича по том предавач опширно шта о томе пишу мађарски кроничари и историци, т. ј. да се митрополит Вићентије у Бечу доиста поунијатио, те за то добио од цара збрисану дотле титулу патријарха, а од господе бечке много кавеза пуних ретких, скупоцених птица. Како се после вратио Вићентије с великом парадом у Београд и сазвао сабор о Илијну дне 1735. (по нашим споменицима био је сабор 1734.) и ту место да отвори сабор, а он две недеље дана гостио посланике „благосиљајући их чудним неким неправославним начином,“ те најпосле у цркви народу и посланицима изјавио, шта је све радио у Бечу о унији. На голему ужрујаност народа и народних официра, нарочито обрштра Пере Сегединца и Јована Чорба (овај је потегао сабљом на митрополита) како је „унијат-патријарх“ порекао унију, после умакао у Турску а отуд у Беч. Предавач разјашњује, колко је у том могло бити истине према оскудици наших споменика. За тим предавач изводи побуде буни Пере Сегединца и како је после зими 1735. г. тајом удешена; а да би успеха било, како је за буну придобио из околине своје крајине и некоје главније Мађаре: Михаља Виртеша, Јаноша Себешћина, Павла Матулу, Андраша Пастора, Иштвана Силаша и др. те су ови дизали народ на име Ракоција, а по примеру некадашњих „куруца“ (крсташа) против спахија глобацијa, како се скупило до 3000 Мађара усташа (наглас се изнело до 10000) који стигли били до Хердеча (Ердехеђа) и чекали били да се саставе са Србљи под Пером Сегединцем. Србљи пак сакупљени стајали под командом Ђурке Шевића и Јована Чорбе. Пера Сегединац отишао у Арад к своме побратиму Ранку Текелији, да углави, како ће овај предати му град Арад. Војници из Арада рекогносцирали околину, те ухвате два посланика Мађара, које речени Мађари усташи оправили Пери Сегединцу у Арад, да му јаве, да је све спремно за нападај — војници ове посланике (који Перу и не познаваху) одведу у град комендату, те овај, чувши од њих шта је, засужњи и окује и Перу Сегединца и Ранка Текелију, па оправи у Будим суду. Како су по том похватани и остали кривци; савезници пак Перини, Шевић и Чорба одмах вером преврнули, на место са усташи, а они с војскомсвојом на исте ударили, те помогли и усташе растерали. За тим описује предавач истрагу, суђење и погубљење криваца у Будиму па пијаци св. ђорђа, на данашњој Хенцијевој. У очи погибије и сутра дан, покушавали римокат. свештеници у тавници, да окрену Перу да се покатоличи, он то с презрењем одбио. Како се по том Сегединац са својим сином Пером и ђерком Јулијаном (син му Михајло био затворен) опрости. Како су кривце губећи из јутра 24. марта 1736. Перу, и најближе сакривце му, на точак изломили, па после разчережене слали у дотична места, те за савет нардоу, поједине комаде тела на повешали, Перино пред кућом му у Печки. Ово последње наводи предавац по једном мађарском писцу, просто, без икаквих својих рефлексија. Описав на послетку Перу Сегединца по латинској једној белешци из оног доба: да је био човек око 80 година, сувоњав, широких плећа, смеђе масти, седих власи, дуге браде до појаса, отворен и смео, изгледом свакому страх уливајући — завршује своје предавање, прочитавши још песму једну, пре ведену с мађарског, која је у оно доба о тој буни Сегединчевој у народу мађарском поникла.

— Вода на Дунаву не престаје долазити. До понедељника долазила је пет дана свагда по 14 палаца. У уторак је дошла са 9, у среду са 6 палаца. У четвртак и петак дошла је сваки дан по 2 палца, А од јуче ујутру до данас у јутру дошла је са 3 и по палца, а од јутрос до после подне кад ово пишемо, дошла је са једним добрим палцем. На лиману је велика опасност, која је у среду претила одклоњена. али вода није са свим обустављена него непрестано протиче и полива по мало варошке земље што под вароши леже. У мостној тврдињи на многим местима је вода и ако ова још мало нарасте биће сва мостна тврдиња у води, И на доњем насипу прети такођер опасност на више места. На свима опасностима ради се непрестано и дању и ноћу. За сутра је сазвана ванредна скупштина варошког представништва.

— Пишу нам из Кикинде. да се тамо баве „мајка Ката“ са својом поћерком, обе су бугарске калуђерице, и купе прилоге на девојачку школу, која је у њиховом женском манастиру. За обе вели дописник, да се тако понашају, да срамоте чин, које на себи носе. Дописник одвраћа публику да не прилаже поменутим калуђерицама, јер је и она ко Србину прва дужност сетити се своје јадне и оголеле браће Босанаца и Херцеговаца, па на њих прилагати.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ.“

Будим-Пешта, 28. фебр. (11 марта.) Тиса одговорио данас Политу. Одобрава правац андрашијеве политике, која не значи интервенцију него савет. Оружана интервенција Србије јесте евентуалност, спрам које би угарска влада доцније заузела положај, држи да Србија у свом интересу неће доћи у опреку са концертом велесила, потпора бегунцима престаје са могућности бескажњеног повратка.“ Полит репликовао у дужој беседи, нагласио опет набијање на колац, неизведљивост реформа, споменуо најновију победу устаника код Муратовице, где погибе 800 Турака, рањених 1000, Освојена провијанта, крупови топови, 800 острагуша, напоменуо вероватност заратења Србије, Црне Горе, саветујући Угарској уздржање од интервенције у свом интересу. После кратке дуплике, редуплике узме сабор одговор тисин на знање.

Рисан 9. марта. Усташи не примају реформе. Битка у понедељак на Горанско свједочи са 800 глава турских осјечених, два топа, 30 товара џеване, 100 коња отетих, Војска Павловића и Сочице у Бањаних. (Овај телеграм потврђује у пређашњем броју донесене брзојавне вести о истој битки. — У.)

✝

ПАНЧЕВО 26. фебруара. Вредни радин Бранко Рајић умре синоћ у млађаним годинама, оплакиван неутешном породицом и силним пријатељима.

НОВИЈЕ.

Сабори земаљски у *Цислитавској* отворени су 24. фебр. (7. марта.)

У Верзаљу је отворена народна скупштина и сенат. *Одифрс* је рекао да Француска освештава републикански устав, који је дело измирења; сенатски председник по старости изјавио је, да ће сенат Мак-Махону помоћи у одржању реда, слободе и мира с поља и изнутра. До сад је 102 нових избора познато. Избрани су 31 републиканаца 27 бонапартиста и 11 конштитуционалаца конзервативаца, 14 од левог центрума, 10 радикалаца, и 9 легитимиста.

— Из *Задра* брзојављају, да је дописник „Голоса“ Колудровић у Петрограду позван с тога, што је пријатељевао усташима. Барон Родић опет је позван у Беч.

— Из *Лондона* јављају да је у доњој кући поднесен предлог, по коме да се сујецки канал неутрализује, а контрола управе стави под међународну гаранцију. Одобрен је зајам за куповање акција сујецког канала.

— Из *Беча* брзојављају да је ђенерао Родић послао извештај Андрашији. Босанско-херцеговачки исељеници ће под заштитом војске натраг повраћени бити. Конзуларни агенти у Мостару позива у усташке војводе на договор, али ови неће да дођу. У Бечу се баве угарски министри ради договора са цислитавским министрима о заједничким стварима.

— Из *Загреба* јављају, да је чета Карађорђевића код Бојне од аустријске војске растерана.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

БУДИМ-ПЕШТА 25 фебр. (8 марта.)

Шеница слабо продавано до 5000 м. ц. цена тврда.

Узанс-шенице за пролеће 10 фр. 25 до 30 кр,

Раж је скочила.

Кукуруз, превозни по 40 фр. 80 кр, Банатски за мај-јуни фр. 5 фр. 25 до 30 кр.

Јечам није пролазио.

Зоб за пролећа 8 фр. 97 кр. до 9 фр. 3 кр.

СТАЊЕ ВОДЕ.

Будим-Пешта 25 фебр (8 марта) 22 стопе 11 палаца, долази.

Беч, 25 фебр. (8 тар.) 2 16 мет. опада.

Пожун, 25 фебр. (8 мар.) 18 ст. 10 пал.

Панчево, 25 фебр. (8 мар.) 17. ст. 5. пал,

ПРИПОСЛАНО*)

Већ недеља дана, како је у овдашњем грађанству на дневном реду велика вода и опасност, која од ње прети. Сва брига оноварошког мађистрата и сва пажња овдашњег грађанства концентрисана је око ово опасности. Само овдашњи немачки локални лист употребио је ту прилику опште пужде, да се и опет својим блатом баци на српску већину варошког представништва. Шта лист баца одговорност за сву опасност на мађистрат и на варошког мерника, и приповеда. Како варошки мерник није умео да се нађе, кад је у среду вода на лиману кроз уставу (шлајс) јаче јурити почела. и како се једино почасном варошком мернику има захвалити, што је онога дана опасност отклоњена. Тим поводом чита варошком представништву буквицу, што при изборима гледи само на „иће“ „виће“ а не на способност и квалификацију.

Подписаноме је врло добро познато стање ствари, и с тога држи за своју дужност да горње неистинитости исправи и одбије. Варошки мерник је од недеље у послу око воде неуморан. И дању и ноћу лети и ради на све стране где је год опасност. Од среде, како је опасност у већој мери и на лиману и на тополику наступила, бави се на лиману и на читавом горњем насипу државни речни мерник г. Хаз, чија се ревност и заузимање око обране заиста признати мора, док је варошки мерник понајвише на тополику и доњем насипу. Овој двојици има варош заиста захвалити, да је за времена опасност отклоњена, а онај, кога немачки локални лист хвали, свему је врло мало или нимало допринео, а јако сумњам да би се у неприлици и умео наћи, пошто су га више овдашњих грађана у разно доба затицали у таквоме стању, у коме не сме никако бити онај, коме је поверена сигурност вароши,

Оволико написати држао сам за дужност ради обавештања публике, јер са локалним листом нерад се у полемику упуштати, пошто то испод свога достојанства држим.

У Новоме Саду 28. фебруара 1876.

ЈЕДАН ГРАЂАНИН.

(* За ствари под овом рубриком не одговара уред. У.)

ЈАВНО ПРЕДАВАЊЕ

које је за недељу 29. фебруара (12. марта) о. г. заказано било, **неће се држати** због изненадне болести предавачеве.

ПОЗИВ

у ванредну главну скупштину „МАТИЦЕ СРПСКЕ.“

Високо кр. уг. министарство просвете и црквених послова у Будим-Пешти отписом својим под бр. 30.301 од прошле године, одговарајући на представку главне скупштине матичине од прошле године, наредило је, да „Матица Српска“ има преместити своје седиште из Новога Сада у Будим-Пешту. ако жели и даље руковати текелијином закладом, а ако и после зрелијег расуђења мисли као књижевно друштво и даље остати у Новом Саду, то да учини припремне наредбе, да би могла целу текелијину закладу што пре предати у основном писму на ту цел означеном представништву пештанске српске црквене општине.

Уједно је исто високо министрство наредило, да се ради тога сазове ванредна главна скупштина и да му се одлука скупштинска у том предмету што пре поднесе.

Према тој наредби министарској, а по одлуци управнога одбора, позивају се сви чланови матичини на ванредну главну скупштину, која ће бити на благовести 25. марта (6. априла) о. г.

Из седнице управнога одбора „Матице Српске“ у Новоме Саду 5. (17.) јануара 1876

Председник „Матице Српске“:
Стеван Брановачки с. р.

А. Хаџић с. р.
секретар.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

„ЖИЖАН“

ШАЉИВИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

за 1876.

ШТО ГА УРЕЂУЈЕ

ЖИЖИНОГ ДЕДЕ СИН

(ал има и абуказемовог масла.)

Овај хуморо-сатирички шаљиви календар у којем има 20 које већи које мањи илустрација, може се добити по 50 новч. комад код Арсе Пајевића у Новоме Саду. Ко поручи више од 10 комада, добиће га 40 за новч.

О ДИФТЕРИТИЧНОЈ ВРАТОБОЉИ

ЗА СРПСКЕ МАТЕРЕ

написао

др. Илија Огњановић.

Садржој: I. *Српским матерама.* II. *Историја* дифтеритиде. III. Како *изгледа* дифтеритида. IV Какви су *узроци* дифтеритиди. V. Како се дифтеритида *лечи. Додатак.* VI. *Министарске наредбе* у обзиру на дифтеритиду.

Цена је 20 новч. комад. Ко поручи на више ових књига, добија књижарски рабат 25%. Наручбине с новци ваља слати Арси Пајевићу у Н. Сад.

РЕД ПЛОВИДБЕ ПАРОБРОДА.

(ДО ДАЉЕ НАРЕДБЕ.)

У Земун, Београд и Оршаву: средом и суботом око 10 часова пре подне.

Уз воду горе: понедеоником и петком око 10 часова пре подне.

Курз бечке берзе 28 фебр. (11 марта.)

5% металици	6730.
5% народног зајма	70.90
Државни зајам од 1860 г.	111.50
Акције банчине	890
Кредитне акције	171.50
Лондон	115.85
Егарске разтеретнице	77
Темишварске разтеретнице	76.
Ердељске разтеретнице	77.50
Хратско-славонске разтеретнице	85
Сребро	103.70
Ц. кр. дукати	5.44½
Наполеондори	9.27½
	5690

ОГЛАСИ.

Трговина мануфактура и шнита.

ГАВРЕ Ј. ПОЛИТА

у Новоме Саду потребује једнога од млађи спомоћника, исти може ома ступити. 1—3

ОБЈАВА

Кућа пре Катарине Дузе, сада под управом овдашње српске црквене општине у ћурчијском сокаку бр: 1988.—89. даваће се за време од 1. маја 1876. до краја априла 1877 7. (19.) марта о. г. у 4 сата после подне у писарници општинској, где се парохијал уплаћује, на јавној лицитацији под кирију.

Српска црквена новосадска општина

Мануфактурна трговина

СТЕВАНА ПЕТРОВИЋА

у Земуну

потребује једног спомоћника и једног практиканта или шегрта. 3—3

Доле подписани препоручује **урибаног киселог купуса, кромпира, жута и бела пасуља, кудељног семена, арпацика, и црна лука** по врло умерену цену.

САВА ЛАКИЋ,
3—3 у Новом Саду.

Без сумње најбољи и најефтинији

КОНЦИ НА КАЛЕМУ,

који су до данас произведене то су од

ОРСА и МЕКНОГТА у ГЛЕЗГОУ

Ors & Macnaught in Glasgow.

Гласе црних и белих 200 рифи у велико ф. 7·25
6 жица „ „ „ „ „ „ „ ф. 9·—
6 жица „ „ „ 300 јарада
при падању сортирана бр. у великом ф. 12·50

Стовариште код Кана и Сингера,

(Kann & Singer,)

Беч, I. Gonzagagasse Nr. I.

где се и све сорте свилених и сомотских пантљика, позаментир и кратка еспапа, ибришима вуне, зефирповесма, лица и мађарских гајтана као и кројачког и чизмарског еспапа ваљано и јефтино. — Наручбине се најтачније извршују и препродавцима се пристојан добитак даје, 26—30

ЗА ЖЕНСКЕ

2 Ф. 50 Н. КУРЈУКА 2 Ф. 50 Н.

од чисте косе риф дугачки у свакој боји на захтевање по мустри шаљем per Nachnahme. Adresse Nicifor Danilovać Friseur Althangasse Nro. 11. Alsergrund Wien. 1—6

ДОБРИХ ЦИГАЉА

СА ЦИГЉАНЕ

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

у Новом Саду

може се добити, прошле године напечених, по врло умереној цени.

☛ Особито штовану публику, пажљиву чинимо, да је наша цигља већа, него ма која друга. ☚

Дужина је 12 палаца, — ширина 6 а дебљина 3 палца.

Тако исто цигаља, имамо **у великом избору за патос, клинкер и за бунаре у обе величине.**

Цене и робе, може сваки увидити, и о ваљаности се уверити у трговини Браће М. Поповића код „црвене руже“, где се и упутнице добијају.

ВАЖНО ЗА СВАКОГ

☛ **само 10 ф. кошта** ☚

подпун галантериски посао за чудо јефтини ствари, као:

2 бојадис. слике у оквиру	12 комада држаља за перо
2 бокала француска за цвеће	1 крајон
1 салонско огледало у позлаћеном оквиру	1 гарнитура за госпођу
1 корпа за цвеће	1 ланац за сат
1 album за фотографију	1 буђелар
1 елегантана гарнитура за женске	1 писаоница
1 свилена лепеза	1 књига за белешке
1 женски појас	100 к. гв зд. пера
1 флаша парфима	1 леп шарајтов
1 кафета за младе женске	1 справа за закопчавање
1 ћилим на сто	1 Новите за љубезнике
2 чирака од бронза	25 к. марама за џеп
1 звонце за сто	1 балон што свира
1 кутија за шећер	1 кутија са бојом
1 кутија за машине	1 шаљива играчка
1 вечито показање датума	1 приказач времена
1 подпун справ за шав	1 сакривена змија
1 четка за хаљине	1 пустула за 3 милије
1 четка за главу	1 вел. кутија за „Домино“
1 кутија за цигаре	1 маказе
50 товака енгл. за писма	2 оквира за фотографие
50 коверта	3 ком. фина сапуна
12 добри оловака	1 четка за зубе
	1 сапун за зубе
	1 чешаљ од каучука
	1 чешаљ од каучука

Све овде наведене ствари коштају скупа само 10 фор. и могу се добити код

Bazar Blau & Kann

6—10 Wien I, Schwibbogengasse 1.

Наручбине на страни извршују се поштом у наточ.

Властник и одговорни уредник др. Св. Милетић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.